

*Маханьова Ю.М., аспірантка,
викладач кафедри міжнародних економічних відносин
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

ВИЗНАЧЕННЯ КОМПАРАТИВНИХ ПЕРЕВАГ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА В СОТ ТА АСОЦІАЦІЇ З ЄС

***Анотація.** Функціонування підприємств агропромислового комплексу України в умовах СОТ та підготовка до введення в дію Угоди про асоціацію з ЄС в частині впровадження розширеної зони вільної торгівлі потребує поглибленого аналізу асиметрії умов вказаних угод і визначення компаративних переваг експорту українських агропромислових товарів.*

У статті розглянуто показники виробництва і зовнішньої торгівлі агропромисловою продукцією України як за товарними групами, так і з основними регіональними партнерами. Визначено компаративні переваги експорту такої продукції, як олія соняшникова, зернові культури та інші, виділено основні зернові, за якими прогнозується зростання експорту АПК України найближчими роками. Охарактеризовані проблемні питання у зовнішній торгівлі агропромисловою продукцією з країнами ЄС, Росією та третіми країнами і визначені шляхи їх вирішення.

***Ключові слова:** зовнішня торгівля агропромисловою продукцією, угода зі Світовою організацією торгівлі, Угода про асоціацію України з ЄС, асиметрія умов угод з СОТ та ЄС, компаративні переваги, тарифна квота.*

Постановка проблеми. Сьогодні зовнішня торгівля України знаходиться під безпосереднім впливом дії угоди зі Світовою організацією торгівлі (СОТ), яка була підписана в травні 2008 року, а також процесу ратифікації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (УАЕС), яка була підписана в два етапи 21 березня 2014 року та 27 червня 2014 року і тимчасове застосування якої в частині створення розширеної зони вільної торгівлі між ЄС та Україною почнеться з 1 січня 2016 року. Як наслідок, дедалі актуальнішою стає проблема вивчення зовнішньоекономічних аспектів розвитку найбільш перспективних експортоспроможних галузей економіки України, перш за все, агропромислового комплексу, і визначення компаративних переваг експорту певних сільськогосподарських товарів у нових економічних умовах.

Мета статті – проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі агропромисловими товарами до й після вступу України до СОТ, а також визначити компаративні переваги експорту вказаних товарів за умов підготовки до введення в дію Угоди про асоціацію з ЄС в частині створення зони вільної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вказаною проблемою займалися багато відомих українських вчених і фахівців, зокрема: В. Геєць [1; 2], В. Точилін [3], В. Сіденко [4], І. Клименко, О. Федірко та І. Ус [5], Т. Осташко і Л. Волощенко-Холда [6], І. Кобута [7], О. Бородіна та І. Покопа [8; 9], Є. Гоцуєнко і Н. Гоцуєнко [10], І. Дашковська [11], І. Бураковський, В. Мовчан [12], Д. Ляпін [13], В. П'ятницький [14; 15], А. Гончарук [16], Н. Ничай [17], М. Кизим та І. Матюшенко [18; 19] та багато інших. В той же час, у зв'язку із загостренням питання продовольчої безпеки країни в умовах відмови Російської Федерації протягом 2014 р. від закупівлі української агропродовольчої продукції, ще більш загострилася проблема пристосування українських сільгоспвиробників до умов вказаних міжнародних угод і визначення компаративних переваг експорту певних товарів агропромислового комплексу України до інших країн світу.

Виклад основного матеріалу. Після вступу України до СОТ для української продукції в

цілому відбулося істотне зниження тарифних ставок та лібералізація доступу на світові ринки, поряд з цим внутрішній ринок України став більш відкритим для імпоротної продукції. Особливо це стосується продукції сільського господарства.

У табл. 1 представлені значення середньозважених та середньоарифметичних тарифних ставок в Україні до і після вступу до СОТ по всій номенклатурі продукції та по продукції сільського господарства [20].

Таблиця 1

Значення середньозважених та середньоарифметичних тарифних ставок в Україні до і після вступу до СОТ

Показники	Середньозважена тарифна ставка			Середньоарифметична тарифна ставка		
	Попередня діюча до вступу в СОТ, %	Після вступу до СОТ, %	Відхилення в. п. +, –	Попередня діюча до вступу в СОТ, %	Після вступу до СОТ, %	Відхилення в. п. +, –
Усього по всій номенклатурі продукції	7,02	5,09	– 1,93	6,51	6,28	– 0,23
По продукції сільського господарства	18,19	10,00	– 8,19	13,84	11,16	– 2,68

Джерело: [20].

Взаємна лібералізація зовнішньої торгівлі між Україною і ЄС зумовлена положеннями Частини IV Угоди про асоціацію «Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею», вступ у силу якої відкладено до 01 січня 2016 року. Лібералізація охоплює понад 97 % тарифних ліній, за якими здійснюється близько 95 % двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС.

У табл. 2 наведено динаміку лібералізації зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС відповідно до Частини IV Угоди про асоціацію України з ЄС «Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею».

Таблиця 2

Середньоарифметичні ставки імпортного мита відповідно до Частини IV Угоди про асоціацію України з ЄС «Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею»

Товарні групи	Середньоарифметичні ставки імпортного мита					
	Базові ставки		З моменту набуття чинності Угоди (зокрема Частини IV)		По закінченні 10-річного перехідного періоду	
	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС
За всією номенклатурою	4,95	7,60	2,42	0,50	0,32	0,05
Продовольчі товари (групи HS* 01-24)	9,24	19,80	6,77	0,60	1,38	0,24
Непродовольчі товари (групи HS 25-97)	3,67	3,90	1,12	0,50	0,00	0,00

* Угодою про асоціацію України з ЄС передбачено перехід України з УКТЗЕД на європейську гармонізовану систему опису і кодування товарів (HS) з метою уникнення розходжень в митному оподаткуванні.

Джерело: [21].

З моменту набуття чинності угоди про ЗВТ+ середньоарифметична ставка ввізного мита в ЄС скоротиться на 7,1 відсоткових пункти – з 7,6 % до 0,5 %, в той час як ставка ввізного мита України зменшиться всього на 2,53 відсоткових пункти (в. п.) – з 4,95 % до 2,42 %. Передбачена Угодою про ЗВТ+ України з ЄС лібералізація «принципово усіх» тарифів та мит (з ураху-

ванням правил СОТ, обсягів і графіку виконання), призведе до спрощення й комп'ютеризації митних процедур, допоможе подолати корупцію та знизити час і витрати на оформлення, а отже, підвищити ефективність роботи митниці (передбачається надання технічної допомоги українським митникам з боку колег із ЄС); скасування чи істотного зменшення митних тарифів для більш, ніж 97 % тарифних ліній (або 95 % обсягу двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС). При цьому, скасування ввізних мит ЄС по більшості товарів відбудеться вже в перший рік дії Угоди (по 99 % тарифних ліній). Це сприятиме зниженню фактичних та адміністративних витрат бізнесу [22].

Агропромисловий комплекс є однією з провідних галузей економіки України. У табл. 3 наведено характеристики масштабності й значущості виробництва і зовнішньої торгівлі продукції агропромислового комплексу для економіки України у 2005–2012 рр.

Таблиця 3

Масштабність і значущість виробництва та зовнішньої торгівлі продукції агропромислового комплексу для економіки України в 2005–2012 рр.

Показник	Од. виміру	Рік			
		2005	2007	2009	2012
Питома вага продукції сільського господарства у ВВП	%	9,2	6,6	7,2	7,9
Питома вага агропромислової продукції у ВВП	%	17	14,1	17,0	15,7
Частка експорту агропромислової продукції в експорті товарів з країни	%	12,6	12,7	24,0	26,0
Частка імпорту агропромислової продукції в імпорті товарів у країну	%	7,4	6,8	10,9	8,9
Питома вага працюючих у сільському господарстві у чисельності працюючих в економіці	%	19,4	16,7	15,6	17,2

Джерело: [22; 23].

Так, питома вага агропромислового комплексу у ВВП України в 2012 р. склала 15,7 %. При цьому в експорті товарів з країни агропромислова продукція також мала дуже значну питому вагу – 26,0% (табл. 3). В 2012 р. у порівнянні з 2007 р. (тобто на момент вступу до СОТ) усі показники, які характеризують масштабність і значущість галузі агропромислової продукції для економіки України, суттєво збільшилися.

Структура експорту та імпорту агропромислової продукції України в 2007 р. і 2013 р. представлена в таблиці 4.

Дані табл. 4 свідчать, що після вступу до СОТ експорт агропромислової продукції з України збільшився порівняно з 2007 р. в 2,72 рази (+10,77 млрд. дол. США) і склав в 2013 р. 17,02 млрд. дол. США, при цьому імпорт вказаних товарів в Україну збільшився в 1,99 рази (+4,07 млрд. дол. США) і становив у 2013 р. 8,18 млрд. дол. США.

Позитивне сальдо зовнішньоторгового балансу агропромислової продукції України в 2013 р. у порівнянні з 2007 р. збільшилося на 6,7 млрд. дол. США і склало +8,84 млрд. дол. США, в тому числі: по продукції рослинного походження на 5,34 млрд. дол. США і становило +6,21 млрд. дол. США; по жирах та оліях тваринного або рослинного походження на 1,77 млрд. дол. США і склало +3,10 млрд. дол. США.

За 2013 р. експорт продукції АПК з України в Російську Федерацію склав 1,94 млрд. дол. США, що становить 3,1 % від загального експорту з України та 11,4 % загальної суми експорту продукції АПК України. Зростання експорту до РФ у 2013 р. в порівнянні з 2007 р. склало 98 %, тобто зменшилося на 2 в. п. При цьому експорт продукції АПК з України в 2013 р. до країн ЄС склав 4,47 млрд. дол. США, що становить 7,1 % від загального експорту з України та 26,3 % загальної суми експорту продукції АПК України, до інших країн – 10,61 млрд. дол. США, що становить 16,8 % від загального експорту з України та 62,3 % загальної суми експорту продукції АПК України.

Структура експорту та імпорту агропромислової продукції України в 2007 і 2013 роках

Показник	Од. виміру	2007 рік			2013 рік			Зростання 2013/2007 рр.,%	
		Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Агропромислова продукція – всього	млрд. дол. США	6,25	4,11	+2,14	17,02	8,18	+8,84	272,3	199,0
в тому числі:									
Живі тварини та продукти тваринного походження	млрд. дол. США	0,75	0,77	-0,024	1,08	1,89	-0,81	144,0	245,4
Питома вага в загальному обсязі	%	12,0	18,8		6,4	23,1			
Продукти рослинного походження	млрд. дол. США	1,73	0,86	+0,87	8,88	2,67	+6,21	513,3	310,5
Питома вага в загальному обсязі	%	27,6	20,9		52,1	32,6			
Жири та олії тваринного або рослинного походження	млрд. дол. США	1,72	0,39	+1,33	3,51	0,40	+3,10	204,1	1,02
Питома вага в загальному обсязі	%	27,2	9,4		20,6	4,9			
Готові харчові продукти	млрд. дол. США	2,06	2,09	-0,035	3,56	3,22	+0,34	172,8	154,1
Питома вага в загальному обсязі	%	32,9	50,9		52,1	32,6			
Довідково:									
Євросоюз (28 країн)	млрд. дол. США	1,67	1,43	+0,24	4,47	3,08	+1,39	267,7	215,4
Питома вага в загальному обсязі	%	26,6	34,7		26,3	37,6			
Російська Федерація	млрд. дол. США	1,98	0,68	+1,31	1,94	0,84	+1,11	98,0	123,5
Питома вага в загальному обсязі	%	31,7	16,5		11,4	10,2			
Інші країни	млрд. дол. США	2,60	2,01	+0,59	10,61	4,27	+6,34	408,1	212,4
Питома вага в загальному обсязі	%	41,6	48,8		62,3	52,2			

Джерело: [23; 24].

Розглянемо більш докладно компаративні переваги експорту України за окремими групами агропродовольчих товарів.

Значення показника виявленої відносної переваги (або компаративної переваги) визначимо за формулою [25, с. 257]:

$$КП_{ij} = \ln[(Ex_{ij} \div Im_{ij}) / (Ex_i \div Im_i)], \quad (1)$$

де:

$КП_{ij}$ – показник компаративної переваги і-ї країни за j-м товаром;

Ex_i, Im_i – експорт та імпорт і-ї країни;

Ex_{ij}, Im_{ij} – експорт та імпорт j-того товару і-ї країни.

Якщо $КП_{ij} > 0$, то для j-го товару це означає, що і-а країна має компаративну перевагу в експорті до інших країн.

При $КП_{ij} < 0$ закордонні партнери мають компаративну перевагу в експорті j-го товару.

Здійснений з використанням наведеного показника аналіз товарного експорту агропромислового комплексу України дозволяє охарактеризувати її реалізований експортний потенціал у цій галузі.

У табл. 5 наведено показники виробництва і зовнішньої торгівлі для основних товарів агропромислового комплексу України в 2007–2013 роках.

Таблиця 5

Показники виробництва і зовнішньої торгівлі для основних товарів агропромислового комплексу України в 2007–2013 роках

Показники	Одиниця виміру	Роки						
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Загальний експорт	млн.дол.США	323205	444859	423564	549365	707953	717347	681899
Загальний імпорт	млн.дол.США	364373	520588	438860	580944	779028	835394	805662
Зернові культури								
Виробництво	млн.грн.	32364.5	55059.8	49122.3	41633.0	60492.5	49407.4	
	тис.тонн	29294.9	53290.1	46028.3	39270.9	56746.8	46216.2	
Експорт	млн.дол.США	763.7	3704.2	3556.3	2467.1	3617.2	6999.9	6501.1
	тис.тонн	4206.9	16136.4	25746.0	13905.4	14149.3	27113.9	
Імпорт	млн.дол.США	86.4	146.5	98.6	145.6	219.9	249.1	265.7
	тис.тонн	166.5	115.2	96.1	107.9	153.1	128.8	
Олія соняшникова								
Виробництво	тис.тонн	2226.0	1863.0	2772.0	2990.0	3177.0	3610.6	
Експорт	млн.дол.США	1521.4	1616.8	1618.4	2370.3	3146.1	3974.4	4135.0
	тис.тонн	1923.2	1339.6	2333.8	2701.5	2683.3	3614.0	
Імпорт	млн.дол.США	0.2	1.4	1.6	2.1	2.8	3.0	0.2
	тис.тонн	0.3	0.9	0.8	1.1	1.2	1.5	
Насіння соняшника								
Виробництво	тис.тонн	2226.0	1863.0	2772.0	2990.0	3177.0	3610.6	
Експорт	млн.дол.США	130.4	32.3	195.0	188.2	247.4	165.7	241.3
	тис.тонн	370.3	97.2	727.8	409.7	406.1	282.1	
Імпорт	млн.дол.США	43.6	60.6	44.1	58.4	108.5	179.3	166.1
	тис.тонн	6.7	7.8	5.5	6.8	13.3	17.7	
Молоко та молочні продукти								
Виробництво	млн.грн.	30393.4	28938.3	28986.9	28533.0	28151.3	28909.5	
	тис.тонн	12262.1	11761.3	11609.6	11248.5	11086.0	11377.6	
Експорт	млн.дол.США	593.7	652.8	396.0	543.3	593.3	496.7	494.3
	тис.тонн	178.0	192.8	156.6	153.6	163.0	146.9	
Імпорт	млн.дол.США	88.6	107.4	110.5	111.0	133.4	178.4	174.3
	тис.тонн	50.9	43.8	45.7	33.0	35.7	47.9	
М'ясо та м'ясопродукти								
Виробництво	млн.грн.	26553.4	26733.6	28892.6	31237.4	31636.5	33390.3	
	тис.тонн	1912.0	1906.0	1917.0	2059.0	2144.0	2209.6	
Експорт	млн.дол.США	105.2	74.8	79.1	90.2	197.9	315.9	287.2
	тис.тонн	40.1	25.5	37.9	46.5	75.9	118.8	
Імпорт	млн.дол.США	163.9	843.7	568.5	458.0	292.1	722.0	610.5
	тис.тонн	207.9	512.2	429.7	348.8	212.4	403.2	

* за попередніми даними.

Джерело: [23; 24].

Результати розрахунку за формулою (1) показника компаративної переваги для України за основними товарами агропромислового комплексу України в 2007–2013 роках представлено в табл. 6.

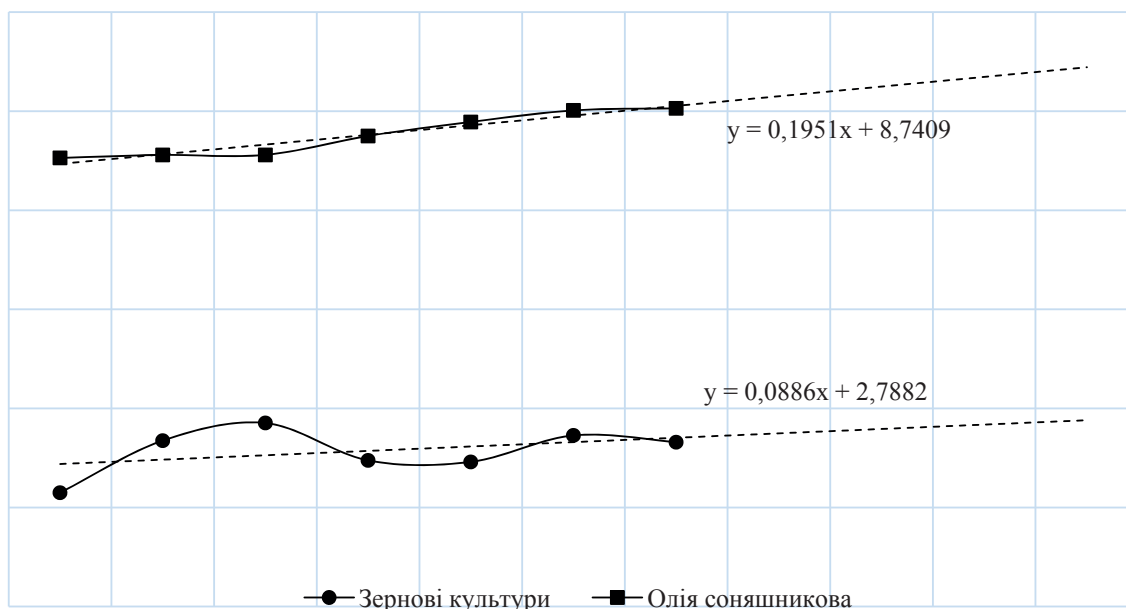
Таблиця 6

Значення показника компаративної переваги для України за основними товарами агропромислового комплексу України в 2007–2013 роках

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Зернові культури	2,30	3,35	3,71	2,95	2,92	3,46	3,32
Олія соняшникова	9,06	9,12	9,12	9,50	9,78	10,02	10,06
Насіння соняшника	1,22	-0,51	1,61	1,29	0,94	0,04	0,49
Молоко та молочні продукти	2,02	1,92	1,40	1,71	1,61	1,14	1,16
М'ясо та м'ясопродукти	-0,32	-2,30	-1,85	-1,50	-0,27	-0,71	-0,63

Джерело: розраховано автором.

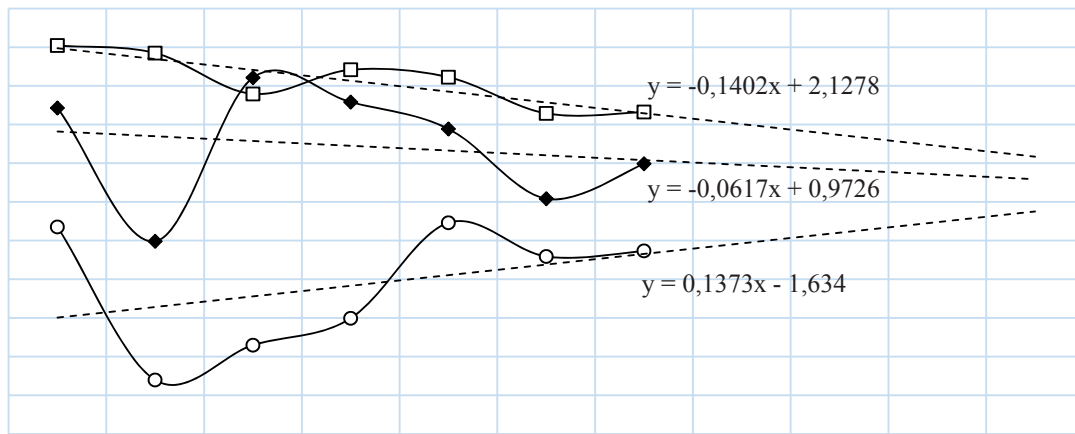
На рис. 1 наведено результати розрахунку показника компаративної переваги для України за такими товарами агропромислового комплексу України, як зернові культури і олія соняшникова, як склали найбільшу питому вагу в експорті в 2007–2013 роках.

Рис. 1. Компаративні переваги України в експорті олії соняшникової і зернових культур (розраховано автором)

Як видно з рис. 1, показник компаративної переваги для олії соняшникової – найбільший (10,06 в 2013 р.) і має тенденцію до зростання. Друге місце за значеннями показника виявленої відносної переваги в експорті агропродовольчих товарів України мають зернові культури (3,32 в 2013 р.) і також мають тенденцію до зростання. При цьому реалізований експортний потенціал олії соняшникової майже втричі перевищує потенціал зернових культур.

На рис. 2 наведено аналогічні дані для показника компаративної переваги для насіння соняшника, молока і молочних продуктів, м'яса і м'ясопродуктів.

◆ Насіння соняшнику   □ Молоко та молочні продукти   ○ М'ясо та м'ясопродукти

Рис. 2. Компаративні переваги України в експорті насіння соняшника, молока і молочних продуктів, м'яса і м'ясопродуктів (розраховано автором)

Як видно з рис. 2, тенденцію до зростання компаративних переваг мають тільки м'ясо і м'ясопродукти, що пов'язано з суттєвими зусиллями щодо реформування і збільшення капіталовкладень в цю галузь за останні роки.

Розглянемо показники, що характеризують реалізований експортний потенціал основних складових зернових культур, які мають найбільші перспективи для агропромислового комплексу України.

В таблиці 7 наведено основні показники виробництва і зовнішньої торгівлі зерновими культурами України в 2007–2013 рр.

Результати розрахунку за формулою (1) показника компаративної переваги для України за основними товарними складовими групи зернових культур України в 2007–2013 роках представлено в таблиці 8.

Таблиця 7

Основні показники виробництва і зовнішньої торгівлі зерновими культурами України в 2007–2013* рр.

Показники	Од.виміру	Роки						
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Зернові культури								
Виробництво	млн.грн.	32364,5	55059,8	49122,3	41633,0	60492,5	49407,4	6501,1
	тис.тонн	29294,9	53290,1	46028,3	39270,9	56746,8	46216,2	
<i>з них по основних видах</i>								
Пшениця	тис.тонн	13938,0	25885,0	20886,0	16851,0	22323,6	15761,3	2154,3
Кукурудза на зерно	тис.тонн	7421,0	11447,0	10486,0	11953,0	22837,8	20922,3	
Ячмінь	тис.тонн	5981,0	12612,0	11833,0	8485,0	9097,7	6935,3	3654,5
Овес	тис.тонн	544,0	944,0	731,0	459,0	505,6	629,6	
Жито	тис.тонн	561,0	1050,0	952,0	463,0	578,9	675,7	646,8
Просо	тис.тонн	84,0	221,0	139,0	117,0	278,8	156,4	
Гречка	тис.тонн	217,0	241,0	189,0	134,0	281,6	238,6	1,04
Експорт	млн.дол.США	763,7	3704,2	3556,3	2467,1	3617,2	6999,9	5,1
	тис.тонн	4206,9	16136,4	25746,0	13905,4	14149,3	27113,9	
<i>з них по основних видах</i>								
Пшениця	млн.дол.США	190,1	1605,5	1778,2	906,4	1070,3	2358,1	
	тис.тонн	1055,9	7511,3	12883,6	4859,6	4097,3	8679,4	23,9
Кукурудза	млн.дол.США	175,2	670,2	1012,8	785,9	1982,7	3900,0	
	тис.тонн	954,3	2811,7	7178,6	4052,4	7806,3	15630,9	14,2

Показники	Од.виміру	Роки						
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ячмінь	млн.дол. США	375,4	1405,4	730,1	740,1	537,6	693,7	
	тис.тонн	2119,7	5740,5	5489,2	4785,2	2144,7	2582,0	
Овес	млн.дол. США	5,9	2,0	0,7	2,7	0,2	0,5	265,7
	тис.тонн	16,5	7,9	6,8	19,7	0,4	1,6	
Жито	млн.дол. США	0,0	0,0	0,6	10,1	1,5	2,5	
	тис.тонн	0,0	0,1	5,7	93,3	6,3	10,5	1,44
Рис	млн.дол. США	3,0	2,9	1,4	2,3	2,0	12,7	
	тис.тонн	6,7	3,4	1,9	3,9	3,0	33,0	215,6
Сорго зернове	млн.дол. США	4,2	8,9	14,3	6,0	11,9	27,6	
	тис.тонн	24,8	37,7	129,6	38,4	53,1	125,4	13,6
Гречка, просо; інші зернові культури	млн.дол. США	10,0	9,3	18,4	13,6	11,0	13,2	
	тис.тонн	29,0	23,7	50,6	52,8	38,1	51,1	1,1
Імпорт	млн.дол.США	86,4	146,5	98,6	145,6	219,9	249,1	0,2
	тис.тонн	166,5	115,2	96,1	107,9	153,1	128,8	
<i>з них по основних видах</i>								30,9
Пшениця	млн.дол. США	1,3	1,6	0,7	0,9	2,0	1,3	
	тис.тонн	1,8	1,7	0,9	1,3	2,1	1,4	1,7
Кукурудза	млн.дол. США	53,9	103,7	62,7	109,3	167,0	204,2	
	тис.тонн	23,9	33,3	17,9	30,5	45,8	49,2	0,98
Ячмінь	млн.дол. США	3,4	1,7	0,2	1,7	16,9	10,0	
	тис.тонн	9,2	1,3	0,3	10,5	39,8	25,2	6501,1
Овес	млн.дол. США	1,0	0,7	0,0	0,0	1,4	1,3	
	тис.тонн	6,3	3,1	0,0	0,0	3,8	5,1	
Жито	млн.дол. США	0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,2	2154,3
	тис.тонн	0,1	0,0	0,1	2,0	0,0	0,0	
Рис	млн.дол. США	24,5	34,1	34,2	33,2	31,6	26,6	3654,5
	тис.тонн	121,3	73,6	76,8	63,6	61,4	42,3	
Сорго зернове	млн.дол. США	1,4	4,3	0,5	0,1	0,7	3,6	646,8
	тис.тонн	0,5	1,4	0,2	0,0	0,2	1,0	
Гречка, просо; інші зернові культури	млн.дол.США	0,9	0,5	0,1	0,1	0,1	1,9	1,04
	тис.тонн	3,4	0,6	0,1	0,0	0,0	4,7	

* за попередніми даними

Джерело: [23; 24].

Таблиця 8

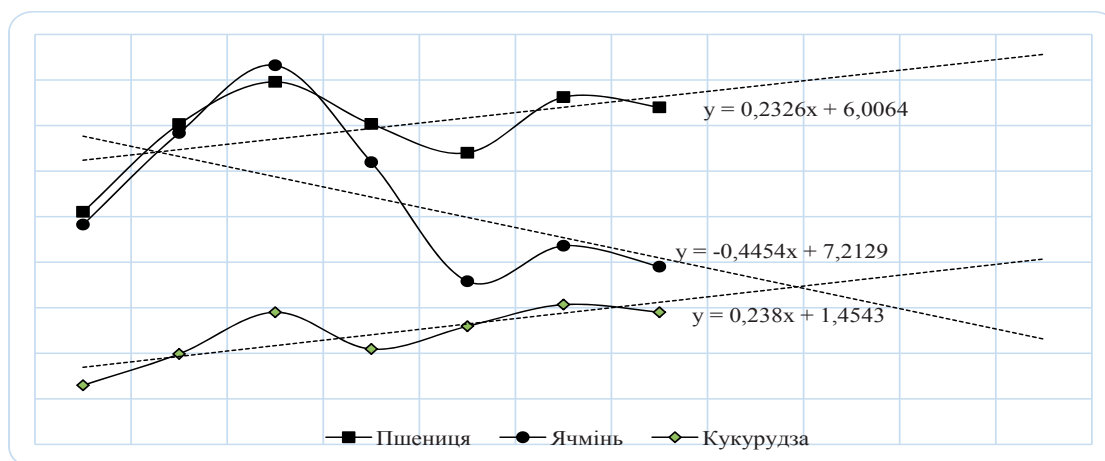
Значення показника компаративної переваги для України за основними товарами агропромислового комплексу України в 2007–2013 роках

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Пшениця	5,11	7,03	7,96	7,03	6,40	7,62	7,40
Ячмінь	4,82	6,84	8,32	6,20	3,58	4,36	3,90
Кукурудза	1,30	1,99	2,90	2,09	2,59	3,07	2,90
Жито	-2,18	0,12	1,91	4,04	2,83	2,65	3,30
Сорго зернове	1,22	0,85	3,47	4,21	2,95	2,16	0,73
Гречка, просо, інші зернові	2,53	3,04	5,33	5,03	4,82	2,06	2,70
Овес	1,89	1,17	4,37	5,72	-1,83	-0,84	0,06
Рис	-1,98	-2,34	-3,08	-2,55	-2,64	-0,62	-1,10

Джерело: розраховано автором.

На рис. 3 наведено результати розрахунку показника компаративної переваги для України за такими зерновим культурами, як пшениця, ячмінь і кукурудза, що склали найбільшу питому вагу в експорті зернових в 2007–2013 роках.

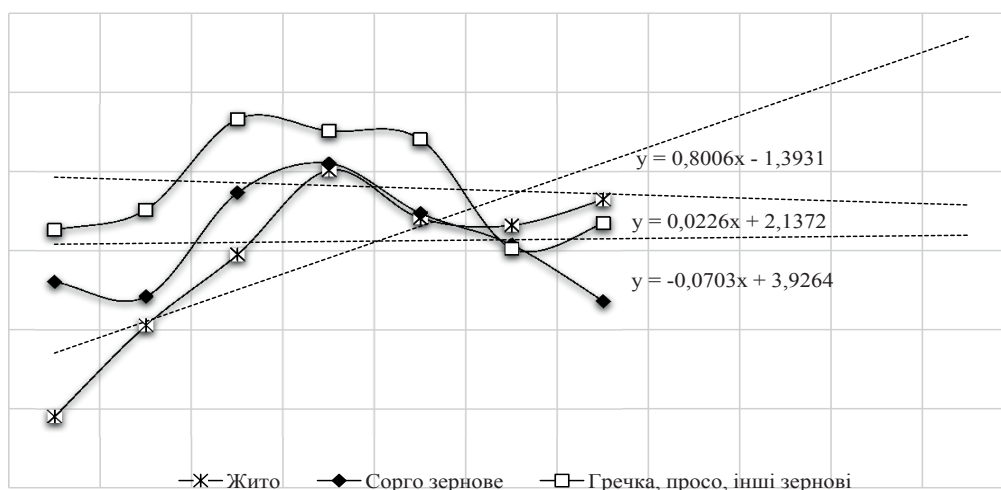

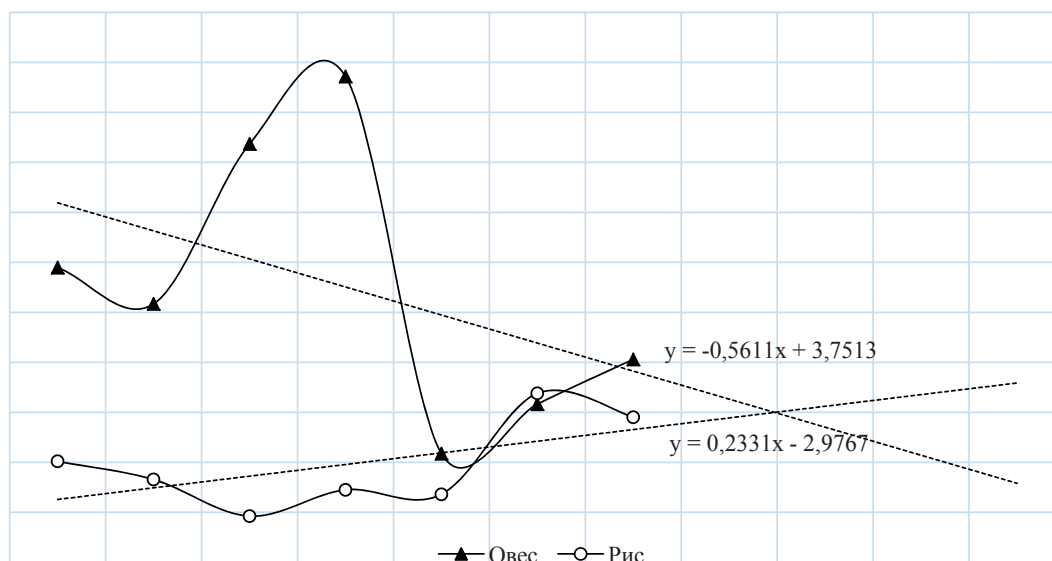
Рис. 3. Компаративні переваги України в експорті пшениці, ячменя і кукурудзи
(розраховано автором)

Як видно з рис.3, чітко виражену тенденцію до зростання має експорт пшениці і кукурудзи.

На рис. 4 і рис. 5 представлено результати розрахунку показника компаративної переваги для України для жита, сорго, зернового, гречки, проса та інших зернових, а також вівса і рису.

Рис. 4. Компаративні переваги України в експорті жита, сорго, зернового, гречки, проса та інших зернових
(розраховано автором)

Рис. 5. Компаративні переваги України в експорті вівса і рису
(розраховано автором)

Як показують дані рис. 4 і рис.5, позитивну тенденцію до зростання має експорт України жита і рису.

В таблиці 9 представлено порівняння основних заходів тарифного і нетарифного захисту агропромислової продукції в країнах ЄС, МС і Україні.

Як видно з таблиці 9, найбільш закритим для агропромислової продукції України є ринок країн Євросоюзу, які проводять жорстку протекціоністську політику підтримки і захисту власних виробників сільськогосподарської продукції за рахунок квотування імпорту окремих видів агропромислових товарів та високих тарифних ставок.

Країни Митного союзу, зокрема, Російська Федерація, також проводять політику захисту окремих видів агропромислової продукції, зокрема по молочних та м'ясних продуктах.

Середні ставки ввізних мит ЄС для України та квоти ЄС, згідно з умовами створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, передбачають перехідний період. У разі застосування ЄС в односторонньому порядку кінцевих ставок для продукції АПК України створюється режим найбільшого сприяння для торгівлі українськими товарами (табл. 9). Однак проблемним питанням залишається квотування ЄС окремих видів товарів АПК України, зокрема м'ясної, молочної, готової харчової продукції, що не дає можливості Україні повною мірою скористатися перевагами зниження тарифних мит.

Квоти ЄС для України на окремі види агропромислової продукції на рік: м'ясо та м'ясні продукти – 89,5 тис. тонн (до 90,25 тис. тонн через 5 років); молоко та молочні продукти – 11 тис. тонн (до 16 тис. тонн через 5 років); готові продукти із зерна – 2 тис. тонн; борошно-круп'яна продукція – 6 тис. тонн (до 7,5 тис. тонн через 5 років); зернові культури 1 604 тис. тонн (до 2 004 тис. тонн через 5 років) [21].

При цьому, наприклад, при виникненні забруднень у експорті України до РФ м'яса та м'ясних продуктів необхідно збільшити квоту на 60,5 тис. тонн (експорт України до РФ у 2013 році), зокрема м'яса свійської птиці на 39,1 тис. тонн, молока та молочних продуктів на 71,4 тис. тонн.

Таблиця 9
Порівняння основних заходів тарифного і нетарифного захисту агропромислової продукції в країнах ЄС, МС і Україні

Агропромислова продукція	ЄС			МС		Україна	
	Тариф	Діюча квота	Квота за умови підписання Угоди про асоціацію з ЄС	Тариф	Діюча квота	Тариф	Квота
Зернові культури							
Пшениця	95 євро/т	відсутня	950 тис. тонн за рік, збільшення до 1000 тис. тонн за 5 років	5%	Відсутня	10%	відсутня
Кукурудза	94 євро/т	квота 500 тис. тонн - 50 євро / т квота 278 тис. тонн - 0	400 тис. тонн за рік, збільшення до 650 тис. тонн за 5 років	5%	Відсутня	10%	відсутня
Ячмінь	93 євро/т	відсутня	250 тис. тонн за рік, збільшення до 350 тис. тонн за 5 років	5%	Відсутня	5%	відсутня
Овес	89 євро/т	відсутня	4 тис. тонн за рік	5%	Відсутня	5%	відсутня
БКП	від 97 до 512 євро/т	відсутня	6 тис. тонн за рік, збільшення до 7,5 тис. тонн за 5 років	від 10% до 20%	Відсутня	від 15% до 20%	відсутня
Готові продукти із зерна	від 6,4 + 15,1 євро /100кг до 8,3 + 25,7 євро/100 кг	відсутня	2 тис. тонн за рік	15%	Відсутня	від 10% до 20%	відсутня
Насіння соняшника та олія соняшникова	6,4%	відсутня		15%, але не менше 0,14 євро за 1 кг	Відсутня	експортне мито на насіння соняшника 10%	відсутня
Молоко та молочні продукти	від 22,7 до 125,4 євро/100кг	68,5 тис. тонн	11 тис. тонн за рік зі збільшенням до 16 тис. тонн через 5 років	від 15% до 20%	15 тис. тонн	10%, повна 1 євро / 1кг; пільгова 0,5 євро /1кг	відсутня
М'ясо та м'ясні продукти	12,8% + 176,8 євро / 100кг 53,6 євро/100кг 26,2 євро/100кг	49,5 тис. тонн від 13,1 до 26,8 євро/100кг	89,5 тис. тонн за рік зі збільшенням до 90,25 тис. тонн через 5 років	ог 0% до 25%	1932,1 тис. тонн	від 12% до 15%	відсутня

Джерело: [21; 24; 26].

Таким чином, для розширення експорту України до ЄС з урахуванням різкого скорочення ринків у Російській Федерації необхідно врегулювати питання квотування окремих видів агропромислової продукції в бік збільшення або зняття квот взагалі. Крім того, слід враховувати величезний вплив на зовнішню торгівлю агропромисловою продукцією різноманітних нетарифних заходів регулювання.

Висновки. За результатами проведеного аналізу зовнішньої торгівлі основною продукцією і визначення компаративних переваг експорту продукції агропромислового сектора України в умовах членства в СОТ та асоціації з ЄС можна зробити такі висновки:

1. Вступ України до СОТ призвів до суттєвого зниження тарифних ставок та лібералізації доступу на світові ринки для української продукції, одночасно внутрішній ринок України став асиметрично відкритим для імпортової продукції. Вказана тенденція відстежується і в умовах Угоди про асоціацію України з ЄС, перш за все це стосується продукції АПК.

2. У структурі експорту продукції АПК з України в 2013 р. на продукти рослинного походження приходиться 52,1%, на жири та олії тваринного або рослинного походження – 20,6%, на готові харчові продукти – 20,9%, на живі тварини та продукти тваринного походження – 6,4%. Після вступу до СОТ експорт агропромислової продукції з України збільшився у порівнянні з 2007 р. в 2,72 рази і склав в 2013 р. 17,02 млрд. дол. США, при цьому імпорт вказаних товарів в Україну збільшився в 1,99 рази і склав у 2013 р. 8,18 млрд. дол. США.

3. Аналіз компаративних переваг експорту продукції АПК України довів, що найбільш перспективним експортним товаром у найближчі роки будуть масло соняшникове, а також пшениця, кукурудза, жито і рис. При цьому реалізований експортний потенціал олії соняшnikової майже втричі перевищує потенціал зернових культур.

4. Експорт продукції АПК з України в 2013 р. до країн ЄС склав 4,47 млрд. дол. США, що становить 7,1% від загального експорту з України та 26,3% загальної суми експорту продукції АПК України, до інших країн – 10,61 млрд. дол. США що становить 16,8% від загального експорту з України та 62,3% загальної суми експорту продукції АПК України. При цьому, за 2013 р. експорт продукції АПК з України в Російську Федерацію склав 1,94 млрд. дол. США, що становить 3,1% від загального експорту з України та 11,4% загальної суми експорту продукції АПК України.

5. Проблемним питанням залишається квотування ЄС окремих видів товарів АПК України, зокрема м'ясної, молочної, готової харчової продукції, що не дає можливості Україні повною мірою скористатися перевагами зниження тарифних мит в рамках Угоди про асоціацію з ЄС (в частині ЗВТ+). Враховуючи наведене, Україні для компенсації скорочення ринків у Російській Федерації необхідно врегулювати з ЄС питання квотування окремих видів агропромислової продукції в бік їх збільшення або взагалі зняття квот.

6. Частка експорту товарів АПК з України в загальному обсязі імпорту товарів АПК Російської Федерації в 2013 р. склала лише 4,5%. При цьому найбільше екпортується з України до РФ готових харчових продуктів, частка яких складає 58,2% від загальної суми продукції АПК до Росії. У разі відмови РФ від експорту з України агропродукції, особливо харчової промисловості, існує можливість компенсувати втрати за рахунок зниження митних тарифів та збільшення тарифних квот для української продукції АПК до країн ЄС, зокрема на зернові культури, м'ясні та молочні продукти, готові харчові продукти.

7. Пропозиції ЄС щодо одностороннього суттєвого зниження тарифів до кінця 2016 р. надають можливість Україні частково компенсувати втрати та провести необхідні заходи щодо переорієнтації виробництва продукції на нові ринки збуту в світі та ЄС.

Список використаної літератури

1. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : монографія. В 3 т. [Текст] / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007.

2. Соціально-економічний стан України : наслідки для народу та держави : національна

доповідь [Текст] / за заг. ред. В.М. Гейця. – К. : НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

3. Ринки реального сектора економіки України в інституціональному середовищі СОТ : кон'юнктура та інтеграція [Текст] / за ред. проф. В.О. Точиліна; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 552 с.

4. Сиденко В.Р. Глобализация и экономическое развитие. Т. 1 [Текст] / В.Р. Сиденко. – К. : Феникс, 2008. – 376 с.

5. Три роки членства в СОТ: тенденції зовнішньої торгівлі України у посткризовий період : аналіт. доповідь [Текст] / І.В. Клименко, О.А. Федірко, І.В. Ус; Нац. ін-т. стратег. дослідж. – К.: НІСД, 2011. – 72 с.

6. Осташко Т.О., Волощенко-Холда Л.Ю. Надзвичайні заходи СОТ для захисту ринків агропродовольчих товарів: монографія [Текст] / Т.О. Остащенко, Л.Ю. Волощенко-Холда; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2011. – 224 с.

7. Кобута І.В. Аграрні аспекти створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС [Текст] / І.В. Кобута. – Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 31–38.

8. Бородіна О., Покопа І. Яка модель агросектора потрібна Україні? [Текст] / О. Бородіна, І. Покопа. – Дзеркало тижня. – 18.05.2012. – № 18. – С. 8.

9. Бородіна О., Покопа І. На яку модель аграрного сектора має орієнтуватися Україна у стратегічній перспективі? [Текст] / О. Бородіна, І. Покопа. – Дзеркало тижня. – 06.07.2013. – № 25. – С. 8.

10. Гоцуєнко Є., Гоцуєнко Н. Продовольча безпека... з відстрочкою [Текст] / Є. Гоцуєнко, Н. Гоцуєнко. – Дзеркало тижня. – 19.10.2013. – № 38. – С. 9.

11. Дашковська І. Розчарування високим урожаєм [Текст] / І. Дашковська. – Дзеркало тижня. – 13.07.2013. – № 26. – С. 9.

12. Аналіз соціально-економічних наслідків членства України в СОТ після трьох років членства : очікування і реалії [Текст] / І. Бураковський, В. Мовчан; Ін-т екон. дослідж. та політ. консульт. – К.: ІЕДПК, 2011. – 58 с.

13. Членство України у СОТ : нові можливості та виклики для бізнес-асоціацій [Текст] / За заг. ред. Д.В. Ляпіна; Д.В. Ляпін, В.М. Мовчан; Ін-т власн. та своб. – К. : Ін-т власн. та своб.; LAT&K, 2010. – 104 с.

14. Сколотняний Ю. Валерій П'ятницький: «Ми – частина міжнародного торговельного простору і відсікати себе від нього не збираємося» [Текст] / Ю. Сколотняний. – Дзеркало тижня. – 29.09.2012. – № 34. – С. 7.

15. Сколотняний Ю. Валерій П'ятницький: «СОТ загине, якщо буде накладене вето на зміни» [Текст] / Ю. Сколотняний. – Дзеркало тижня. – 07.03.2013. – № 9. – С. 7.

16. Гончарук А. Право на захист (але без шкоди для економіки) [Текст] / А. Гончарук – Дзеркало тижня. – 13.07.2013. – № 26. – С. 6.

17. Ничай Н. СОТ по-українськи: чи скористається Україна можливостями захисту торговельних інтересів через механізми Світової організації торгівлі? [Текст] / Н. Ничай. – Дзеркало тижня. – 23.11.2013. – № 43-44. – С. 6.

18. Оцінка можливостей розширення і заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора України: монографія / за заг. ред. проф. М.О. Кизима, проф. І.Ю. Матюшенко; Ю.М. Маханьова та ін. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 280 с.

19. Оцінка наслідків членства України у Світовій організації торгівлі : монографія / за заг. ред. проф. М.О. Кизима, проф. І.Ю. Матюшенко; Ю.М. Маханьова та інш. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 212 с.

20. Звіт Робочої групи з питань вступу України до Світової організації торгівлі. WT/ACC/UKR152. – 25.01.2008 (08–0399). – С. 374 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=32172>.

21. Офіційний сайт Служби підтримки експорту [Електронний ресурс]. – 29.07.2014. – Режим доступу: http://exporthelp.europa.eu/thdapp/index_ru.html.

22. Положення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом щодо зони вільної торгівлі [Електронний ресурс] / Департамент європейської інтеграції Міністерства

економічного розвитку і торгівлі. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/96610;jsessionid=A58FDC03C98A01243D86DA6627B64E54.app4:1>

23. Інтернет-сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

24. Інтернет-сайт Міністерства доходів і зборів України бази даних митної статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/mitna-statistika>

25. Мельник Т.М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз / Т.М. Мельник // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iepjournal.com/journals/8-9/2008_10_Melnuk1.pdf

26. Інтернет-сайт Федеральної митної служби Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.customs.ru/>

*Makhanova Iu.M., PhD student,
Lecturer of the Department of International Economic Relations
of V.N. Karazin Kharkiv National University*

THE DEFINITION OF THE EXPORT COMPARATIVE ADVANTAGES OF PRODUCTS OF AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE IN CONDITIONS OF ITS MEMBERSHIP IN THE WTO AND EU ASSOCIATION

Abstract. *The functioning of enterprises of agroindustrial complex in Ukraine under the WTO and preparation for the introduction of the Association Agreement with the EU in the part of implementing comprehensive free trade area requires detailed knowledge of asymmetry conditions of these agreements and determine the comparative advantages of export of Ukrainian agro commodities.*

The article considers the rates of production and foreign trade of Ukrainian agro products by commodity groups and by the main regional partners. Defined comparative advantages of exports of such products as sunflower oil, cereals and others, emphasis on the main cereals, by which is forecasted the growth of export of agriculture of Ukraine in the coming years. Characterized problems in foreign trade of agricultural products with the EU, Russia and third countries and the ways of solving them.

Keywords: *foreign trade of agricultural products; agreement with the World Trade Organization, Ukraine association agreement with the EU, asymmetry terms of agreements with WTO and EU, comparative advantages, tariff quota.*

References

1. Strategichni vyklyky XXI stolittya suspilstvu ta ekonomitsi Ukrainy: monografia. V 3 t. [Tekst] / za red. akad. NAN Ukrainy V.M. Geytsya, akad. NAN Ukrainy V.P. Semynozhenka, chl.-kor. NAN Ukrainy B.E. Kvasnyuka. – K.: Phoenix, 2007.

2. Sotsialno-ekonomichyi stan Ukrainy: naslidky dlya narodu ta derzhavy: natsionalna dopovid [Tekst] / za zag. red. V.M. Geytsya. – K. : NVZ NBUV, 2009. – 687 s.

3. Rynky realnogo sektora ekonomiky Ukrainy v instytutsionalnomu seredovyshi SOT : konyuktura ta integratsia [Tekst] / za red. prof. V.O. Tochylyna; NAN Ukrainy, In-t ekon. ta prognozuv. – K., 2012. – 552 s.

4. Sidenko V.R. Globalizatsiya i ekonomicheskoe razvitie. T. 1 [Tekst] / V.R. Sidenko. – K. : Feniks, 2008. – 376 s.

5. Try roky chlenstva v SOT : tendentsiyi zovnishnoyi torgivli Ukrainy u postkrizoviy period : analit. dopovid [Tekst] / I.V. Klimenko, O.A. Fedirko, I.V. Us; Nats. in-t. strateg. doslidzh. – K. : NISD, 2011. – 72 s.

6. Ostashko T.O., Voloschenko-Holda L.Yu. Nadzvychni zahody SOT dlya zahystu rinkiv agroprodovolchih tovariv : monografiya [Tekst] / T.O. Ostaschenko, L.Yu. Voloschenko-Holda; NAN

Ukrainy, In-t ekon. ta prognozuv. – K., 2011. – 224 s.

7. Kobuta I.V. Agrarni aspekty stvorennya zony vilnoi torgivli mizh Ukrainoyu ta ES [Tekst] / I.V. Kobuta. – Aktualni problemy ekonomiky. – 2010. – № 4. – S. 31–38.

8. Borodina O., Pokopa I. Yaka model agrosektora potribna Ukraini? [Tekst] / O. Borodina, I. Pokopa. – Dzerkalo tyzhnya. – 18.05.2012. – № 18. – S. 8.

9. Borodina O., Pokopa I. Na yaku model agrarnogo sektoru mae orientuvatsya Ukraina u strategichniy perspektyvi? [Tekst] / O. Borodina, I. Pokopa. – Dzerkalo tyzhnya. – 06.07.2013. – № 25. – S. 8.

10. Gotsuenko E., Gotsuenko N. Prodovolcha bezpeka... z vidstrochkoyu [Tekst] / E. Gotsuenko, N. Gotsuenko. – Dzerkalo tyzhnya. – 19.10.2013. – № 38. – S. 9.

11. Dashkovska I. Rozcharuvannya visokim urozhaem [Tekst] / I. Dashkovska. – Dzerkalo tyzhnya. – 13.07.2013. – № 26. – S. 9.

12. Analiz sotsialno-ekonomichnih naslidkiv chlenstva Ukrainy v SOT pislya troh rokiv chlenstva: ochikuvannya i realii [Tekst] / I. Burakovskiy, V. Movchan; In-t ekon. doslidzh. ta polit. konsult. – K. : IEDPK, 2011. – 58 s.

13. Chlenstvo Ukrainy u SOT : novi mozhlyvosti ta vikliki dlya biznes-asotsiatsiy [Tekst] / Za zag. red. D.V. Lyapina ; D.V. Lyapin, V.M. Movchan; In-t vlasn. ta svob. – K. : In-t vlasn. ta svob. ; LAT&K, 2010. – 104 s.

14. Skolotnyaniy Yu. Valeriy P'yatnitskiy: «Mi – chastina mizhnarodnogo torgovelnogo prostoru i vidsikati sebe vid nogo ne zbiraemosya» [Tekst] / Yu. Skolotnyaniy. – Dzerkalo tyzhnya. – 29.09.2012. – № 34. – S. 7.

15. Skolotnyaniy Yu. Valeriy P'yatnitskiy: «SOT zagine, yakscho bude nakladene veto na zmini» [Tekst] / Yu. Skolotnyaniy. – Dzerkalo tyzhnya. – 07.03.2013. – № 9. – S. 7.

16. Goncharuk A. Pravo na zahyst (ale bez shkodi dlya ekonomiki) [Tekst] / A. Goncharuk. – Dzerkalo tyzhnya. – 13.07.2013. – № 26. – C. 6.

17. Nichay N. SOT po-ukrainski: chy skoristaetsya Ukraina mozhlivostyami zahistu torgovelnih interesiv cherez mehanizmy Svitovoyi organizatsiyi torgivli? [Tekst] / N. Nichay. – Dzerkalo tyzhnya. – 23.11.2013. – № 43-44. – C. 6.

18. Otsinka mozhlyvostej rozshyrennya i zamishhennya ryнкiv zbutu dlya produktsii pidpriemstv realnogo sektoru Ukrainy : monografiya / za zag. red. prof. M.O. Kizima, prof. I.Iu. Matyushenko; Iu.M. Makhanova ta insh. – KH.: VD «INZHEK», 2014. – 280 s.

19. Otsinka naslidkiv chlenstva Ukrainy u Svitoviyi organizatsii torgivli : monografiya / za zag. red. prof. M.O. Kizima, prof. I.Iu. Matyushenko; Iu.M. Makhanova ta insh. – KH.: VD «INZHEK», 2014. – 212 s.

20. Zvit Robochoi grupy z pytan vstupu Ukrainy do Svitovoyi organizatsii torgivli. WT/ACC/UKR152. – 25.01.2008 (08–0399). – S. 374 [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=32172>

21. Ofitsiyiniy sait Sluzhby pidtrymky eksportu [Elektronniy resurs]. – 29.07.2014. – Rezhym dostupu: http://exporthelp.europa.eu/thdapp/index_ru.html

22. Polozhennya Ugody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta Evropejskim Soyuzom shhodo zoni vilnoi torgivli [Elektronniy resurs] / Departament evropejskoi integratsii Ministerstva ekonomichnogo rozvytku i torgivli. – Rezhym dostupu: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/96610;jsessionid=A58FDC03C98A01243D86DA6627B64E54.app4:1>

23. Internet-sait Derzhavnogo komitetu statystyky Ukrainy [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

24. Internet-sait Ministerstva dokhodiv i zboriv Ukrainy bazy danykh mytnoi statystyky [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://minrd.gov.ua/mitna-statistika>

25. Melnik T.M. Eksportniy potentsial Ukrainy: metodologiya otsinki ta analiz / T.M. Melnik // [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: http://iejjournal.com/journals/8-9/2008_10_Melnuk1.pdf

26. Internet-sait Federalnoi mytnoi sluzhby Rosijskoi Federatsii [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://stat.customs.ru/>

*Маханёва Ю.Н., аспирантка,
преподаватель кафедры международных экономических отношений
Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина*

ОПРЕДЕЛЕНИЕ КОМПАРАТИВНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ЭКСПОРТА ПРОДУКЦИИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЧЛЕНСТВА ВО ВТО И АССОЦИАЦИИ С ЕС

***Аннотация.** Функционирование предприятий агропромышленного комплекса Украины в условиях ВТО и подготовка к введению в действие Соглашения об ассоциации с ЕС в части внедрения расширенной зоны свободной торговли требует углублённого анализа асимметрии условий указанных соглашений и определения компаративных преимуществ экспорта украинских агропромышленных товаров.*

В статье рассмотрены показатели производства и внешней торговли агропромышленной продукцией Украины как по товарным группам, так и с основными региональными партнёрами. Определены компаративные преимущества экспорта такой продукции, как масло подсолнечное, зерновые культуры и другие, выделены основные зерновые, по которым прогнозируется рост экспорта АПК Украины в ближайшие годы. Охарактеризованы проблемные вопросы во внешней торговле агропромышленной продукцией со странами ЕС, Россией и третьими странами и определены пути их решения.

***Ключевые слова:** внешняя торговля агропромышленной продукцией, соглашение со Всемирной торговой организацией, Соглашение об ассоциации Украины с ЕС, асимметрия условий соглашений со ВТО и ЕС, компаративные преимущества, тарифная квота.*